

Kā rodas jauns organisms?

Temata beigās man būs izpratne un zināšanas par to, ka:
organismu vairošanās un attīstības ciklu daudzveidības un pielāgotības pamatā ir evolūcijas process;
iedzimtības pamatvienība ir gēns – DNS fragments, kas nosaka vienas pazīmes attīstību;
šūnas kodolā DNS molekulas veido hromosomas, katrai sugai ir noteikts hromosomu skaits un uzbūve;
cilvēka ķermeņa šūnās, izņemot dzimumšūnas, ir divkārtšs hromosomu komplekts, bet dzimumšūnās tas ir vienkāršs (hromosomas nevar sagrupēt pa pāriem);
organismi vairojas bezdzimumiski un/vai dzimumiski;
bezdzimumvairošanās procesā rodas pēcnācēji ar identisku iedzimtības informāciju;
dzimumvairošanās procesā piedalās divas ģenētiski atšķirīgas dzimumšūnas, rezultātā rodas pēcnācēji ar atšķirīgu iedzimtības informāciju; tas nodrošina sugas izdzīvošanu mainīgos vides apstākļos;
procesi sievietes olnīcās un dzemdē ir cikliski, cikls vidēji ilgst 28 diennaktis;
ziedaugu dzimumvairošanās orgāns ir zieds, no tā rodas auglis un sēklas (vai sēkla);
vairošanās rezultātā no paaudzes uz paaudzi tiek nodots ģenētiskais materiāls, kas nosaka organismam raksturīgās pazīmes.
Temata beigās es pratīšu:
loģiskā secībā kārtot iedzimtību nodrošinošās struktūras no DNS līdz dzimumorgānu sistēmai;
analizēt pazīmes iedzimšanas un pārmantošanas iespējas, izmantojot ciltskoku metodi;
veidot shēmas, salīdzinot organismus pēc ārējā izskata, lai ilustrētu Latvijā biežāk sastopamo ziedaugu un mugurkaulnieku sugu radniecību;
veidot strukturētus skaidrojumus, argumentus, pretargumentus par vairošanās jautājumiem, atsaucoties uz zinātniskiem skaidrojumiem, teorijām, pētījumiem;
izvērtēt dažādu kontracepcijas līdzekļu drošību un atbilstību vecumposmam;
salīdzināt dzīvnieku attīstības ciklu stadijas;
salīdzināt dažādu dzīvo organismu valstu pārstāvju vairošanos;
novērot un salīdzināt diedzētu sēklu, augļu un vasas pārveidņu uzbūvi, attēlot tos bioloģiskajā zīmējumā;
modelēt dažādu augu ziedus un izvērtēt zieda daļu nozīmi augu organismos.

Temata beigās es varēju:
skaidrot cilvēka attīstības ciklu un faktorus, kas to ietekmē, analizēt rīcību reproduktīvās veselības jomā;
skaidrot pazīmju pārmantošanu, izmantojot ģenētikas jēdzienus;
pamatot, kāpēc bezdzimumvairošanās procesā rodas pēcnācēji ar identisku iedzimtības informāciju un dzimumvairošanās procesā rodas pēcnācēji ar atšķirīgu iedzimtības informāciju;
skaidrot, ka organismu daudzveidības un pielāgotības dzīves videi pamatā ir evolūcijas process.
Būtiskākie jēdzieni
bezdzimumvairošanās, dzimumvairošanās, DNS, gēns, hromosoma, iedzimtības informācija, iekšējā apaugļošanās, ārējā apaugļošanās, ciltskoks, krustošana, dzimumdzīve, dzimumdzīves atlikšana, kontracepcija, klonēšana, menstruālais cikls, selekcija